រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

អត្ថបទស្រាវជ្រាវ៖

ប្រវត្តិ និងសារៈសំខាន់នៃពុទ្ធិកសិក្សានៅកម្ពុជា

ដោយ៖

លោកស្រីបណ្ឌិត ជា ទណ្ណី

ប្រធាននាយកដ្ឋានធម្មសាស្ត្រ ចរិយាសាស្ត្រ និង យេនឌ័រ
នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម

រ.ប.ស.ក. ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២២

ប្រវត្តិ និងសារៈសំខាន់នៃពុទ្ធិកសិក្សានៅកម្ពុជា

លោកស្រីបណ្ឌិត **ជា វណ្ណី**
ប្រធាននាយកដ្ឋានធម្មសាស្ត្រ ចរិយាសាស្ត្រ និង យេនឌ័រ
នៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គមនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

វិស័យអប់រំផ្នែកពុទ្ធិកសិក្សាជាវិស័យមួយដែលបានចូលរួមចំណែកបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សនៅកម្ពុជា។ វិស័យនេះបានចាប់បដិសន្ធិជាច្រើនសតវត្សរ៍មកហើយ គឺនៅមុនរជ្ជកាលនៃការគ្រប់គ្រងរបស់អតីតព្រះមហាវីរក្សត្រ និងមានការរីកចម្រើនខ្លាំងនៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម ក្រោមការដឹកនាំប្រទេសរបស់ព្រះករុណាព្រះមហាវីរក្សត្រនរោត្តម**សីហនុ** ដែលនៅសម័យនោះ វិស័យអប់រំផ្នែកពុទ្ធិកសិក្សានេះ ត្រូវបានប្រទេសកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាលើពិភពលោកទទួលស្គាល់ផងដែរ។

តាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់អ្នកសិក្សាប្រវត្តិព្រះពុទ្ធសាសនានៅកម្ពុជាមួយចំនួនបានលើកឡើងថា ***វិស័យអប់រំផ្នែកពុទ្ធិកសិក្សាបានកកើតដំបូងនៅឆ្នាំ១៩០៩ ក្នុងរជ្ជកាលនៃព្រះបាទស៊ីសុវត្ថិ*** និងបើផ្អែកតាមឯកសារប្រវត្តិពុទ្ធិកសិក្សា ដែលចងក្រងដោយគណៈកម្មការស្រាវជ្រាវនៃវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បោះពុម្ពផ្សាយនៅឆ្នាំ២០០៦ បានសរសេរថា ***សាលាពុទ្ធិកសិក្សា ដែលចាប់បដិសន្ធិដំបូងមានឈ្មោះថា "បរមពុទ្ធវចនបរិយត្តិបសាទ" ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅខេត្តសៀមរាប ហើយជាបន្តបន្ទាប់ វិស័យនេះបានរីកចម្រើនបន្តិចម្តងៗ។*** តែទោះជាយ៉ាងណា អ្នកសិក្សាផ្នែកព្រះពុទ្ធសាសនាសង្កេតឃើញថា វិស័យអប់រំផ្នែកពុទ្ធិកសិក្សាដែលរីកចម្រើនបំផុតនោះ គឺនៅអំឡុងទសវត្សរ៍ទី៥០និង៦០ ក្រោមការគ្រប់គ្រងប្រទេសនៃអតីតព្រះមហាវីរក្សត្រ គឺព្រះបាទ**នរោត្តមសីហនុ**។

បើតាមសង្ឃដីកាអគ្គាធិការរងពុទ្ធិកសិក្សាជាតិ ដែលជាសមាជិកថេរសភា និងជាព្រះចៅអធិការវត្តវិមានតេជះ (ហៅស្រះចក) សម្តេចធម្មចរិយា **ឈឹង ប៊ុនឈា** ព្រះតេជគុណមានថេរដីកាថា ដំបូងឡើយក្នុងការអប់រំផ្នែកពុទ្ធិកសិក្សា គេសិក្សាផ្តោតសំខាន់តែទៅលើភាសាបាលី និងធម៌អាថ៌ទេ។ តែក្រោយមក សម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម ទើបគេឃើញមានបញ្ចូលវិជ្ជាផ្នែកខាងអាណាចក្រ ដើម្បីឱ្យអ្នកសិក្សា បានយល់ដឹងទាំងពីរផ្នែក គឺផ្លូវលោក និងផ្លូវធម៌ «***ពេលមកដំនាន់សង្គមរាស្ត្រនិយមហ្នឹង គឺមានការឱ្យរៀនសូត្រហ្នឹង ទាំងគេហៅថា ធម្មវិជ្ជា លោកវិជ្ជា។ មានន័យ***

*ថា ផ្នែកខាងវិជ្ជាផ្លូវលោកក៏មាន វិជ្ជាផ្លូវធម៌ក៏មាន ភាសាបាលីសំស្ក្រឹតក៏មាន ខាងផ្នែកមុខវិជ្ជាដែលជាចំណេះដឹងទូទៅទាំងប៉ុន្មាន យើងយកមករៀនទាំងអស់ៗ ហេតុដូចម្ដេចបានជាក្នុងសម័យនោះ បានតម្រូវឱ្យរៀនបែបហ្នឹង? ទី១ ចង់ឱ្យព្រះសង្ឃហ្នឹងបានចេះវិជ្ជាទាំងផ្លូវលោកទាំងផ្លូវធម៌ ភាសាផ្នែកបាលីសំស្ក្រឹតផង ផ្នែកវិន័យព្រះពុទ្ធសាសនាផង ហើយនិងឱ្យចេះវិជ្ជាផ្លូវលោកផង ប្រៀបបីដូចជាក្អែកមានពីរអើចឹង ត្រូវឱ្យក្លឹទាំងពីរៗ មិនត្រូវឱ្យក្លឹតែមួយទេ»*ៗបន្ថែមលើនេះ ព្រះតេជគុណក៏មានថេរដីកាបញ្ជាក់ថា *នៅមុនទសវត្សទី៥០ គេសម្គាល់ឃើញថា សាលាបាលីមានតែពីរកម្រិតទេ គឺថ្នាក់ពុទ្ធិកបឋមសិក្សា និងពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ ឬហៅថា ឌីប្លូម សាលាបាលី ឬហៅម្យ៉ាងទៀតថា សាលាបាលីជាន់ ខ្ពស់ៗ តែក្រោយមក ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៥៤ ពុទ្ធិកសិក្សា បានបង្កើនថែមពីរកម្រិតទៀត គឺពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ និងពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យៗ*

ក្រោមការឧបត្ថម្ភរបស់ព្រះបាទ**នរោត្តមសីហនុ** ក្រៅពីការបង្កើតពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យ**ព្រះសីហនុរាជ** ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅក្បែរសាលចតុមុខ រាជធានីភ្នំពេញនោះ ពុទ្ធិកអនុវិទ្យាល័យចំនួនពីរត្រូវបានសាងសង់ គឺពុទ្ធិកអនុវិទ្យាល័យ**ព្រះសុរាម្រឹត** បង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៥៥ និងពុទ្ធិកអនុវិទ្យាល័យ **អ៊ឹង ធួង** ដែលមានទីតាំងស្ថិតនៅខេត្ត ក៏ត្រូវបង្កើតឡើងដែរៗ ចំណែកក្រសួងធម្មការនិងសាសនានាសម័យនោះ ក៏បានរៀបចំប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងលើវិស័យអប់រំនេះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់បន្ថែមទៀត ដែលនាំឱ្យប្រទេសកាន់ពុទ្ធសាសនាលើពិភពលោក ទទួលស្គាល់គុណភាពនៃការអប់រំនេះផងដែរៗ បើតាមការលើកឡើងរបស់ព្រះតេជគុណ **ឈឹង ប៊ុនឈា** «*វិស័យពុទ្ធិកសិក្សានៅជំនាន់ហ្នឹងមានការរីកចម្រើនណាស់ មែនទែនទៅរហូតដល់ថាល្បីល្បាញនៅក្នុងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដែលតាមឯកសារអាត្មាបានស្រាវជ្រាវទៅឃើញថា មានការទទួលស្គាល់នៅអាស៊ីហ្នឹង គឺទទួលស្គាល់ប្រព័ន្ធពុទ្ធិកសិក្សាស្រុកខ្មែរយើងហ្នឹង រហូតដល់ប្រទេសស្រីលង្កា ក៏ទទួលស្គាល់ប្រព័ន្ធពុទ្ធិកសិក្សាយើងថា មានគុណភាពខ្ពស់ ហើយខាងថៃ ខាងភូមា និងប្រទេសឡាវ រហូតដល់យកប្រព័ន្ធសិក្សារបស់យើងទៅរៀបចំនៅស្រុកគេ*»ៗ

ទាក់ទងនឹងប្រវត្តិអប់រំផ្នែកពុទ្ធិកសិក្សានេះដែរ អនុប្រធានផ្នែកពុទ្ធិកឧត្ដមសិក្សានិងក្រោយឧត្ដមសិក្សានៃអគ្គាធិការពុទ្ធិកសិក្សាជាតិ និងជាព្រះចៅអធិការវត្ត**នន្ទមុនី** ព្រះតេជគុណ **សុខ ប៊ុនធឿន** ព្រះអង្គបានមានថេរដីកាហៅការរីកចម្រើននាសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមថា យុគមាសៗ នេះមានន័យថា ជាសម័យដែលចក្រទាំងពីរ គឺពុទ្ធចក្រ និងអាណាចក្របានរីកចម្រើនទន្ទឹមគ្នាៗ ព្រះតេជគុណបានលើកឡើងដូច្នេះថា «***ការរីកចម្រើនវិស័យពុទ្ធិកសិក្សានៅសម័យ***

នោះ យើងថាឈានដល់កំពូលក៏ថាបាន ពីព្រោះនៅសម័យនោះមានអ្នកប្រាជ្ញមួយចំនួន រហូតដល់អ្នកប្រាជ្ញបរទេស គេស្ងើចសរសើរនៅសម័យនោះថា ជាសម័យមាស ដោយសារការកើតឡើងរបស់អ្នកប្រាជ្ញព្រះពុទ្ធសាសនា អ្នកប្រាជ្ញខាងសង្គមក្តី គឺកើតឡើងព្រមគ្នា»។

ដោយសារតែវិស័យអប់រំផ្នែកពុទ្ធិកសិក្សារីកចម្រើន និងលូតលាស់ខ្លាំងប្រកបដោយគុណភាពនេះហើយ បានធ្វើឱ្យប្រទេសកម្ពុជាសម្បូរទៅដោយធនធានមនុស្ស ប្រកបដោយសមត្ថភាព ហើយធនធានព្រះសង្ឃ និងគ្រហស្ថ ដែលសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមបានផលិតនោះ បានបន្សល់ទុកកេរមត៌កជាច្រើន ដែលមនុស្សជំនាន់ថ្មី ពុំទាន់អាចធ្វើបាន។ ជាក់ស្តែង ការបកប្រែគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ការរៀបរៀង និងបង្កើតវចនានុក្រមខ្មែរ របស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន ណាត** និងក្បួនច្បាប់សម្រាប់សិក្សាជាច្រើនបន្ថែមទៀត។ សូមបញ្ជាក់ផងដែរថា ក្រៅពីការពង្រឹងវិន័យ និងការគ្រប់គ្រងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពហើយនោះ រាជរដ្ឋាភិបាលបានចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងទៅលើជីវភាពគ្រូបង្រៀន គឺរដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់ប្រាក់ខែយ៉ាងសមរម្យដល់សាស្ត្រាចារ្យ ដែលកាលពីសម័យនោះ គឺបាន៧.០០០រៀលក្នុង១ខែ គឺជិតស្មើនឹងតំណាងរាស្ត្រដែលទទួលបាន ១០.០០០រៀល។ ចំណែកគ្រូបង្រៀនថ្នាក់ក្រោមៗបន្ទាប់នោះ គឺទទួលបានបាន៣.៥០០រៀល (បើគិតជាមាស ១ខែស្មើ១តម្លឹង) ហើយដែលចាយវាយគ្រប់គ្រាន់ក្នុង១គ្រួសារ។

នៅមុនសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម សាលាពុទ្ធិកសិក្សាមានចំនួនជិត៤០០សាលា។ ក៏ប៉ុន្តែក្រោយសម័យនោះបន្តិច គឺនៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម សាលាពុទ្ធិកសិក្សា បានកើនឡើងដល់ជិត ៧០០សាលា ដែលមានសមណសិស្សសិក្សា ជិត១១.០០០នាក់។ បន្ថែមលើនេះទៀត ស្ថាប័ន និងគណៈកម្មការមួយចំនួន ត្រូវបានរដ្ឋាភិបាលបង្កើតឡើង ដើម្បីជាជំនួយវិស័យពុទ្ធិកសិក្សាផងដែរ តួយ៉ាងដូចជា វិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ គិលានដ្ឋានសម្រាប់ព្យាបាលសមណនិស្សិត ដែលត្រូវរដ្ឋាភិបាលស្ថាបនាឡើង នៅបរិវេណនៃពុទ្ធិកអនុវិទ្យាល័យព្រះសុរាម្រឹត មន្ទីរសង្គ្រោះសមណនិស្សិត ដែលត្រូវរដ្ឋាភិបាលបង្កើតឡើងដើម្បីជំនួយទំនុកបម្រុងនិស្សិតចេញទៅរៀន និងស្វែងយល់ពីបទពិសោធន៍នៅបរទេស និងគណៈកម្មការមួយចំនួន ដូចជា ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យសៀវភៅគ្រប់ប្រភេទ មុននឹងអនុញ្ញាតឱ្យបោះពុម្ពផ្សាយ ព្រមទាំងគណៈកម្មការទ្រទ្រង់អក្សរសាស្ត្រជាតិជាដើម។

បន្ទាប់ពីទទួលជ័យជំនះលើរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នាថ្ងៃទី៧ មករា ១៩៧៩ ពោលគឺក្រោយពេលដែលពួកខ្មែរក្រហមត្រូវបានបណ្តេញចេញពីអំណាចដោយកងទ័ពវៀតណាម និង

រណសិរ្សសាមគ្គីសង្គ្រោះជាតិកម្ពុជា វិស័យព្រះពុទ្ធសាសនាត្រូវបានដំណើរការឡើងវិញ។ ឆ្នាំ ១៩៨៩ លេខាមជ្ឈិមបក្សនៃរដ្ឋកម្ពុជា ប្រកាសលេខ២៩២ ជ.ខមប ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៨៩ អនុញ្ញាតឱ្យបើកពុទ្ធិកបឋមសិក្សាឡើងវិញ។ ឆ្នាំ១៩៩២ រដ្ឋសភាបានអនុម័តច្បាប់បង្កើតក្រសួងធម្មការឡើងវិញ ដើម្បីគ្រប់គ្រង និងដឹកនាំវិស័យសាសនា វិស័យពុទ្ធិកសិក្សា និងស្តារឡើងវិញនូវពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ។

ថ្ងៃទី១៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩២ រដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសឱ្យក្រសួងធម្មការបង្កើតឡើងវិញនូវពុទ្ធិកសិក្សា ហើយពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សាដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងវិញនេះ ដំបូងឡើយធ្វើនៅទីក្រុងភ្នំពេញ គឺពុទ្ធិកវិទ្យាល័យព្រះសុរាម្រឹត។ បន្ទាប់ពីនោះមក សាលាពុទ្ធិសិក្សានានាត្រូវបានបើកជាបន្តបន្ទាប់ទូទាំងប្រទេសដូចជា នៅខេត្តបាត់ដំបង ព្រៃវែង និងកំពង់ចាម ជាដើម។

សំណើរលេខ ៧២៣/៩៦ ក.ធ.ស ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៦ ជាសុំបើកពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យ**ព្រះសីហនុរាជ**ឡើងវិញ។ ថ្ងៃទី៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៧ ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបើកឡើងវិញតាមសេចក្តីសម្រេចចុះថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៧។

តាមអនុក្រឹត្យលេខ០៤ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី២ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៦ បានប្តូរ ***ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ*** ទៅជា ***ពុទ្ធិកសកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ*** ដែលក្នុងនោះមានដូចជា ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យទស្សនវិជ្ជានិងសាសនា ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំ និងព័ត៌មានវិទ្យា ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យបាលី-សំស្ក្រឹតនិងភាសាបរទេស ពុទ្ធិកមជ្ឈមណ្ឌលគរុកោសល្យ ជាពិសេសផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ ដែលសាលាបាលី ឬសាលាពុទ្ធិកសិក្សាទាំងនេះ បានបំពេញតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្រៃលែងសម្រាប់ព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏ដូចជាសម្រាប់វប្បធម៌ និងអក្សរសាស្ត្រជាតិ ហើយបានបណ្តុះឱ្យមានសមណៈនិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាច្រើនអង្គជារៀងរាល់ឆ្នាំ។ ស្ថាប័នដែលជាដៃគូដ៏ប្រសើរបំផុតរបស់សាលាបាលី ឬសាលពុទ្ធិកសិក្សា គឺព្រះរាជបណ្ណាល័យ និងវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ។ ស្ថាប័នទាំង៣នេះត្រូវបានគេមើលឃើញថា ជាត្រីមុំ (ជ្រុង៣) សម្រាប់វប្បធម៌និងអក្សរសាស្ត្រជាតិខ្មែរតាំងពីសម័យអាណានិគមបារាំងរៀងមក។ ព្រះរាជបណ្ណាល័យ ត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមប្រកាសចុះថ្ងៃទី១៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩២៥។ ប៉ុន្តែ ដើមឡើយបណ្ណាល័យនេះមានឈ្មោះថា «***ខេមរបណ្ណាល័យ***» បង្កើតឡើងតាមព្រះរាជប្រកាសចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩២១ ហើយត្រូវបានប្រគល់ទៅឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់មន្ទីរពុទ្ធសាសន

បណ្ឌិត្យ និងបានប្រែឈ្មោះថា «**បណ្ណាល័យនៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ**» តាមរាជប្រកាសចុះថ្ងៃទី១១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៤៣។ ចំណែកវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅថ្ងៃទី២៥ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៣០។[១]

បច្ចុប្បន្ននេះ វិស័យពុទ្ធិកសិក្សាចាប់ពីកម្រិតធម្មវិន័យ បឋម មធ្យម ឧត្តម និងក្រោយឧត្តម គឺជាឆ្អឹងខ្នងដ៏រឹងមាំរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា។ ហេតុនេះ វិស័យនេះ ត្រូវតែកែទម្រង់ឱ្យបានស៊ីជម្រៅក្នុងគ្រប់កម្រិត ដើម្បីធានានូវគុណភាពសមណសិស្ស-និស្សិត ឱ្យក្លាយជាធនធានមនុស្សប្រកបដោយចំណេះ ជំនាញ និងមានគុណធម៌ពិតប្រាកដ នេះបើយោងតាមប្រកាសសង្ឃ ដែលបានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈនៅថ្ងៃទី៣១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧។ ក្រៅពីកែទម្រង់លើវិស័យសិក្សា ប្រកាសសង្ឃ បានជំរុញឱ្យមន្ត្រីសង្ឃគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ និងព្រះសង្ឃគ្រប់អង្គ ត្រូវពង្រឹងសមត្ថភាពផ្នែកវិជ្ជាពុទ្ធសាសនា ដូចជា៖ ភាសាបាលី សំស្ក្រឹត ទ្រឹស្តីព្រះធម៌ វិន័យជាពុទ្ធវចនៈ និងលោកវិជ្ជា ដើម្បីពង្រឹងស្ថាប័នព្រះពុទ្ធសាសនា ផ្សព្វផ្សាយព្រះធម៌ឱ្យបានទូលំទូលាយ ភាពត្រឹមត្រូវក្រមនៃការគោរពធម៌វិន័យ និងពង្រីកធនធានព្រះសង្ឃ ក្នុងទិសដៅធានាភាពស្ថិតស្ថេរ ចីរភាពរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ។ បន្ថែមពីលើនេះ សង្ឃប្រកាស បានណែនាំដល់មន្ត្រីសង្ឃគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ និងព្រះសង្ឃគ្រប់អង្គ ត្រូវបន្តយកចិត្តទុកដាក់លើការអប់រំសីលធម៌ ដល់កុមារ និងយុវជន ដែលជាទំពាំងស្នងឫស្សី ដោយបញ្ជ្រាបទស្សនវិជ្ជា ឬព្រះធម៌ដែលជាទ្រឹស្តីរបស់ព្រះពុទ្ធ ដល់សាធារណជន ជាពិសេសនៅគ្រប់សាលារៀនសាធារណៈ ក៏ដូចជាជំរុញឱ្យចៅអធិការ អាចារ្យ និងគណៈកម្មការវត្តទាំងអស់ ត្រូវយកចិត្តទុករៀបចំវត្តអារាមឱ្យក្លាយជាទីកន្លែងសក្ការៈដ៏ជ្រះថ្លា ដោយមានដាំដើមឈើ រក្សាអនាម័យ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សំណង់ក្នុងវត្តជាដើម។

សម្តេចព្រះសង្ឃរាជគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ និងជាព្រះសកលវិទ្យាធិការនៃសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហមុនីរាជា **បួរ គ្រី** បានមានថេរដីកាថា ***ពុទ្ធិកសិក្សាមានសារសំខាន់ណាស់នាពេលបច្ចុប្បន្ន ដើម្បីអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស។*** សម្តេចមានថេរដីកាបន្តថា ***ប្រទេសនៅលើពិភពលោកគ្មានប្រទេសណាមួយ ដែលមិនបានអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ហើយរីកចម្រើននោះទេ។***ម្យ៉ាងទៀត

---

[១] [(7) Wisemen – Posts | Facebook] (ដកស្រង់ពីឯកសារស្រាវជ្រាវរបស់សាស្ត្រាចារ្យ ស៊ិន សុវណ្ណនិ ទំព័រ ២៦)

*សម្ដេចមានថេរដីកាបញ្ជាក់ថា **ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការរីកចម្រើនវិទ្យាសាស្ត្រនាពេលបច្ចុប្បន្ន នេះ មនុស្សចាំបាច់ត្រូវទទួលការអប់រំបានខ្ពស់ ទើបអាចរត់ទាន់តម្រូវការសង្គម។ មួយវិញទៀត សម្ដេចមានថេរដីកាថា ពុទ្ធិកសិក្សាបានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ដើម្បីផ្ដល់ឱកាសដល់កូនអ្នកក្រី ក្រមកពីខេត្តនានា ទទួលបានឱកាសសិក្សាបន្ត ដើម្បីក្លាយជាធនធានមនុស្សដ៏ពិតប្រាកដ ជួយ អភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ។***

*ពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហមុនីរាជា ស្ថិតនៅវត្តស្វាយពពែ សង្កាត់ទន្លេបាសាក់ ខណ្ឌ ចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ ដែលមានបង្រៀនថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ និងអនុបណ្ឌិត។ ពុទ្ធិក សាកលវិទ្យាល័យនេះ ត្រូវបង្កើតឡើងនាឆ្នាំ២០០៥ ដោយសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជគណៈធម្មយុត្តិ កនិកាយ **បួរ គ្រី**។ បច្ចុប្បន្ន ពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យនេះ មានប្រាំមហាវិទ្យាល័យ គឺមហាវិទ្យាល័យ វិទ្យាសាស្ត្រអប់រំ ទស្សនវិជ្ជា អក្សរសាស្ត្រអង់គ្លេស ព័ត៌មានវិទ្យា និងនីតិសាស្ត្រ។*

ការរៀននៅពុទ្ធិកសិក្សាពីមុនៗមក គេធ្លាប់ឃើញមានតែព្រះសង្ឃរៀន គេមិនសូវឃើញ ឃរាវាស (អ្នកមិនបួស) រៀនឡើយ។ ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្ន កូនអ្នកស្រែ អ្នកចម្ការជាច្រើន បានរៀននៅ ពុទ្ធិកសិក្សាដូច ព្រះសង្ឃដែរ។ ពុទ្ធិកសិក្សា ជាកន្លែងផ្ដល់ការអប់រំដល់ព្រះសង្ឃ ដែលមានមុខ វិជ្ជាសម្រាប់សិក្សាទាំងពុទ្ធចក្រ និងអាណាចក្រ។ ម្យ៉ាងទៀត ពុទ្ធិកសិក្សាមានគ្រប់កម្រិត គឺចាប់ ពីថ្នាក់ពុទ្ធិកបឋម រហូតដល់ពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យ។

បច្ចុប្បន្នពុទ្ធិកសិក្សា គឺស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា ដែលក្នុង នោះមានៈ[២]

*. **ធម្មវិន័យ**ៈ មានចំនួន៥៣៦សាលា ៧៦៣ថ្នាក់ និងមានចំនួនសិស្ស១១.០១៧នាក់ ដែល ក្នុងនោះ ថ្នាក់ត្រី (ទី១) មាន៤៦២ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន ៧០៩៥នាក់ ថ្នាក់ទោ (ទី២) មាន១៨៩ ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន ២៤១៤នាក់ និងថ្នាក់ឯក (ទី៣) មាន១១៦ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន ១៥០៨នាក់។*

*. **ពុទ្ធិកបឋមសិក្សា**ៈ មានចំនួន១០០៥សាលា ១៤៣៧ថ្នាក់ និងមានចំនួនសិស្ស ២៤.៩១៩នាក់ ដែលក្នុងនោះ ថ្នាក់ត្រី (ទី១) មាន៨៦២ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន ១៥.៣៧៥នាក់ ថ្នាក់*

[២] *ក្រសួងធម្មការនិងសាសនា អគ្គាធិកាដ្ឋានពុទ្ធិកសិក្សាជាតិ **ស្ថិតិពុទ្ធិកសិក្សាទូទៅប្រទេសឆ្នាំ២០២០-២០២១** ឆ្នាំ ២០២០។*

ទោ (ទី២) មាន៣២៩ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន ៥.២៨០នាក់ និងថ្នាក់ឯក (ទី៣) មាន២២៦ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន២០៨២នាក់។

. ***ពុទ្ធិកអនុវិទ្យាល័យ៖*** មានចំនួន៣៨សាលា ១២៩ថ្នាក់ និងមានចំនួនសិស្ស៥.៦៣៣នាក់ ដែលក្នុងនោះ ថ្នាក់ត្រី (ទី១) មាន៥៣ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន២.២២១នាក់ ថ្នាក់ទោ (ទី២) មាន៥២ថ្នាក់ មានសិស្ស ១.៧៨៥នាក់ និងថ្នាក់ឯក (ទី៣) មាន២២ថ្នាក់ មានសិស្ស ១.២២៧នាក់។

. ***ពុទ្ធិកវិទ្យាល័យ៖*** មានចំនួន១២សាលា ៥៨ថ្នាក់ និងមានចំនួនសិស្ស១.៩៣៧នាក់ ដែលក្នុងនោះ ថ្នាក់ត្រី (ទី១) មាន២១ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន៩២២នាក់ ថ្នាក់ទោ (ទី២) មាន១៨ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន៥៣២នាក់ និងថ្នាក់ឯក (ទី៣) មាន១៩ថ្នាក់ មានសិស្សចំនួន ២៨៣នាក់។

. *ពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យទូទាំងប្រទេសមានចំនួនប្រាំ។ នៅរាជធានីភ្នំពេញ មានចំនួន២ គឺសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ (ទីតាំងគោល) និងសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុមុនីរាជា។ នៅខេត្តកំពង់ឆ្នាំងមាន១ គឺសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជកំពង់ឆ្នាំង។ នៅខេត្តបាត់ដំបងមាន ១ គឺសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជបាត់ដំបង និងនៅខេត្តកំពង់ចាមមាន១ គឺសាកលវិទ្យាល័យសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ* ***ហ៊ុន សែន*** *(ស្ថិតក្នុងវត្តជ្រោយថ្ម)។ សាកលវិទ្យាល័យទាំង ៥ មានការបណ្តុះបណ្តាលចំនួន២កម្រិតគឺ ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ និងថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់។*

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ

ពុទ្ធិកសកលវិទ្យាល័យ	ថ្នាក់មូលដ្ឋាន	ឆ្នាំទី២	ឆ្នាំទី៣	ឆ្នាំទី៤	សរុប	ចំនួនសាលា	ចំនួនគ្រូ
ព្រះសីហនុរាជ	២១៤	១៥២	១២៨	១០៤	៥៨៧	១	១០៧
កំពង់ឆ្នាំង	១៦១	១៦៩	១៨៦	១៨២	៦៩៨	១	៦១
បាត់ដំបង	១៤២	១៦៤	១៦៦	៨១	៥៥៣	១	៧០
ព្រះសីហមុនីរាជា	៥១៤	៤១២	៣៩៤	៣០៤	១៦២៤១		១៤៤
សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន	៦៣	១៤៨	១៤១	១៥៨	៥១០	១	៥៦

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រជាន់ខ្ពស់

ពុទ្ធិកសកលវិទ្យាល័យ	ឆ្នាំទី១	ឆ្នាំទី២	សាលា	គ្រូ
ព្រះសីហនុរាជ	៥១	៦៧	១	១៦
កំពង់ឆ្នាំង	០	១០៣	១	០
បាត់ដំបង	០	១២៤	១	១០

ព្រះសីហមុនីរាជា	៥០	៤៩	១	០
សម្ដេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុនសែន (ជ្រោយថ្ម)	៣៦	០	១	១៦

តាមរយៈទិន្នន័យខាងលើ យើងឃើញថា ពុទ្ធិកសិក្សាមានសមិទ្ធផលក្នុងការបណ្ដុះបណ្ដាលធនធានមនុស្សបានច្រើន សក្ដិសមនឹងប្រយោគមួយឃ្លាដែលគេលើកឡើងថា **ពុទ្ធិកសិក្សាមានសារៈសំខាន់ណាស់នៅក្នុងសង្គម ។**

តើពុទ្ធិកសិក្សាមានសារៈសំខាន់យ៉ាងណាខ្លះនៅក្នុងសង្គម?

គ្រប់សាលាទាំងអស់ មិនថាពុទ្ធិកៈ មិនថាសាលាចំណេះទូទៅទាំងរដ្ឋនិងឯកជន គឺសុទ្ធតែមានសារៈសំខាន់ទាំងអស់ ដោយសារៈសំខាន់ជាច្រើនដូចជា៖

. ជាកន្លែងដែលមនុស្សរៀនពីរបៀបអាន របៀបសរសេរ របៀបគិត និងការធ្វើគណិតវិទ្យាជាដើម។

. ជាកន្លែងរៀនសូត្រពីរបៀបប្រព្រឹត្ត និងរបៀបដែលនាំឱ្យពួកគេក្លាយជាពលរដ្ឋល្អ ពោលគឺសាលាមានសារៈសំខាន់ក្នុងការផ្ដល់ការអប់រំដល់មនុស្សជាតិ។

. ជាកន្លែងអប់រំជួយមនុស្សឱ្យគិតប្រកបដោយការត្រិះរិះពិចារណានិងប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិត និងធ្វើឱ្យពួកគេជាអ្នកដោះស្រាយបញ្ហាដែលជួបប្រទះនៅក្នុងជីវិតកាន់តែប្រសើរ។

. ជាកន្លែងជួយផ្ដការអប់រំ ការរៀបចំមនុស្សឱ្យមានចំណេះដឹង មានការងារល្អ និងអាជីពការងារល្អ។ ការអប់រំនាំឱ្យមនុស្សស្វែងយល់អំពីពិភពលោកជុំវិញខ្លួន ក៏ដូចជាការអភិវឌ្ឍជំនាញដែលពួកគេត្រូវការ ដើម្បីទទួលបានជោគជ័យក្នុងជីវិត របៀបនៃដំណើរការជីវិត ដើម្បីទទួលបានចំណេះដឹងថ្មីៗ ជួបមនុស្សថ្មី និងការងារថ្មី ក៏ដូចជាការអភិវឌ្ឍបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់បុគ្គលខ្លួន គឺការពង្រីកចំណេះដឹង ពង្រឹងសមត្ថភាព ឱ្យមានការរីកចម្រើនជាងមនុស្សផ្សេងទៀត និងបានដឹងគោលដៅនៃជីវិតរបស់ខ្លួន ដោយធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីត្រៀមខ្លួនជាស្រេចសម្រាប់ការប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិត ដើម្បីប្រកួតប្រជែងដោយបញ្ញា ដោយស្វែងយល់អំពីវប្បធម៌និងសាសនាផ្សេងៗដែលមាននៅជុំវិញខ្លួន។

. ជាកន្លែងដែលមានសារៈសំខាន់ក្នុងសង្គម ព្រោះវាជួយអប់រំមនុស្សនិងរៀបចំពួកគេសម្រាប់កម្លាំងពលកម្ម។ វាក៏បង្រៀនពួកគេពីរបៀបក្លាយជាសមាជិកដែលមានទំនួលខុសត្រូវក្នុងសង្គមផងដែរ វាជួយមនុស្សឱ្យរៀនអំពីពិភពលោកជុំវិញពួកគេ។ ពួកគេរៀនគិតពិចារណាដោះស្រាយបញ្ហា និងទំនាក់ទំនងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដែលជំនាញទាំងនេះមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ភាពជោគជ័យនៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យ និងក្នុងកម្លាំងការងារ។

ដូច្នេះសាលាគឺជាស្ថាប័នបណ្តុះបណ្តាលដ៏សំខាន់បំផុតមួយនៅក្នុងសង្គមខ្មែរ ដែលជាកន្លែងរៀនពីមូលដ្ឋានគ្រឹះឆ្ពោះទៅរកភាពជោគជ័យក្នុងជីវិត។ មានរឿងសំខាន់ជាច្រើនដែលត្រូវរៀននៅក្នុងសាលា ប៉ុន្តែសំខាន់បំផុតមួយ គឺរបៀបគិតត្រិះរិះពិចារណា។ ការរៀនសួរសំណួរ និងគិតដោយខ្លួនឯង មានសារៈសំខាន់សម្រាប់ភាពជោគជ័យក្នុងវិស័យណាមួយ។ អ្វីដែលសំខាន់បំផុតក្នុងការរៀននៅសាលា គឺរបៀបគិតពិចារណា និងសួរសំណួរដែលនាំឱ្យសិស្សអភិវឌ្ឍគំនិត និងគំនិតផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ហើយអាចពិភាក្សាដោយឆ្លាតវៃជាមួយអ្នកដទៃ។

សរុបមក សាលាមានសារៈសំខាន់ ព្រោះវាផ្តល់ឱ្យបុគ្គលគ្រប់រូបនូវជំនាញ និងចំណេះដឹងដែលពួកគេត្រូវការ ដើម្បីជោគជ័យក្នុងជីវិត។ សាលានឹងជួយពួកគេអភិវឌ្ឍជំនាញសង្គម និងការប្រាស្រ័យទាក់ទង ហើយវាបង្រៀនពួកគេពីរបៀបគិតពិចារណា និងដោះស្រាយបញ្ហា។ សាលាក៏ជាកន្លែងមួយដែលបុគ្គលអាចបង្កើតមិត្តភក្តិ ពង្រីកទំនាក់ទំនង និងស្វែងយល់ពីវប្បធម៌ផ្សេងៗ។ ជាចុងក្រោយ សាលារៀនគឺជាកន្លែងដែលបុគ្គលម្នាក់ៗអាចរៀនអំពីចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយរបស់ពួកគេ ហើយស្វែងយល់ថាតើពួកគេចង់ធ្វើអ្វីក្នុងជីវិតរបស់ពួកគេ ជាពិសេសការសិក្សានៅសាលាពុទ្ធិកៈ គឺបុគ្គលគ្រប់រូបបានទទួលបានទាំងចំណេះដឹងផ្លូវលោក និងចំណេះដឹងផ្លូវធម៌ ពោលគឺពុទ្ធិកសិក្សាជាវិស័យអប់រំតាមបែបព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលបានបង្កើតតាំងពីសម័យដើមមក ដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលធនធានព្រះសង្ឃ និងកាត់បន្ថយអត្រាអនក្ខរភាពក្នុងសង្គម តាមរយៈការផ្តល់ ចំណេះដឹង និងសីលធម៌ ដែលជាគ្រឹះរួមចំណែកក្នុងការលើកកម្ពស់សង្គមជាតិ និងតម្លៃព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលជាប្រទីបបំភ្លឺផ្លូវដល់ជន្មានុជនរស់ក្នុងភាពចំរុងចម្រើន និងសុខដុមរមនា៕

ឯកសារពិគ្រោះ

- គណៈកម្មការស្រាវជ្រាវនៃវិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ *ប្រវត្តិពុទ្ធិកសិក្សា* ឆ្នាំ២០០៦។

- ក្រសួងធម្មការនិងសាសនា អគ្គាធិការដ្ឋានពុទ្ធិកសិក្សាជាតិ ***ស្ថិតិពុទ្ធិកសិក្សាទូទាំងប្រទេសឆ្នាំ២០២០-២០២១*** ឆ្នាំ២០២០។

- (7) Wisemen – Posts | Facebook

- https://www.bing.com

- https://newsroomcambodia.com